ВИДОВИЙ СКЛАД МОЛЮСКІВ РОДУ *VIVIPARUS* (GASTROPODA: VIVIPARIDAE) БАСЕЙНУ РІЧКИ ТЕТЕРІВ

Андрійчук Т. В., Сіваєва К. В.
Кафедра зоології Житомирський державний університет імені Івана Франка м. Житомир, Україна

Молюски роду *Viviparus* Montfort, 1810(Калюжниці) відіграють велику роль у прісноводних екосистемах, в яких вони становлять значну частину біомаси бентосу. Це типові представники малакофауни України. Вони беруть участь у процесах самоочищення водойм, слугують біоіндикаторами зростаючого антропогенного впливу на водне середовище існування. Багато видів являються проміжними хазяїнами гельмінтів, які викликають небезпечні захворювання тварин і людини. Вівіпаріди населяють більшість річок, озер і навіть боліт України. Найбільш поширеними місцями їхнього існування є мілководдя, які утворені в результаті затоплення річок та їх приток з глибинами до 2-3 м, де калюжниці поселяються як на відкритих ґрунтах різних типів – піщані мули, замулені піски, так і зарості повітряно-водних рослині рослин з плаваючими листками.

Метою роботи було встановлення видового склад популяцій молюсків роду *Viviparus* басейну річки Тетерів.

Для досягнення сформульованої мети були поставлені наступні завдання:

1. З’ясувати видовий склад вівіпарід басейну річки Тетерів.
2. Визначити густоту поселення молюсків у різних водотоках басейну річки Тетерів

Матеріалом для дослідження послужили власні збори автора у період з 2010 -2011р.р. в межах Житомирської області.

Обрані методи – методика збору, транспортування та утримання матеріалу; методика визначення молюсків.

Методика збору, транспортування і утримання матеріалу

Збір матеріалу проводився вручну. Матеріал в лабораторію доставлявся живцем, тому для транспортування молюсків використовували трьохлітрові банки заповнені водою або поліетиленові пакети. В лабораторії молюсків утримували в п’ятилітрову ємність; заповнену дехлорованою відстояною протягом доби водопровідну воду, при температурі від +18 до +20°С. Молюсків поміщали по 5-10 особин на одну трьохлітрову банку. Зміну води здійснювали кожні 24 години.

При визначенні молюсків порівнювали їх конхіологічні ознаки з описами в літературі (Жадин, 1938; Старобогатов, 1977, Стадниченко, 1984, Аністратенко, 2002).

В результаті дослідження у водотоках басейну річки Тетерів були виявлені лише два види молюсків роду *Viviparus*: *Viviparus viviparus* та *Viviparus contectus* (табл.1).

Таблиця 1

Видовий склад молюсків роду *Viviparus* басейну річки Тетерів

Місце збору	Кількість екземплярів	Назва виду
с. Сонячне, р. Кам'янка,	40	*V. viviparus*
с. Пряжів, р. Гуйва,	51	*V. viviparous*
	31	*V. contectus*
с. Висока Піч, р. Тетерів	3	*V. contectus*
	7	*V. viviparus*
м. Житомир, р. Тетерів,	20	*V. viviparus*
м. Коростень, р. Уж,	7	*V. contectus*
с. Гальчин, ставок	12	*V. contectus*
с. Васьковичі, ставок	30	*V. viviparus*
	15	*V. contectus*
с. Дениші, р. Тетерів	45	*V. viviparus*
смт Романів, р. Лісна	10	*V. viviparus*

Щільність поселення вівіпарід в різних біотопах різна і коливається в широких межах – від 10-20 екз/м^2 на піщаних слабозамулених ґрунтах, які позбавлені заростів вищих водних рослин або з дуже слабким їх розвитком, до 1,0-1,8 тис. екз/м^2 в щільних заростях маннику великого і рогоза вузьколистого. Оскільки калюжниці – великі за розмірами организмі, то навіть при невеликій щільності поселення вони створюють значну біомасу до 40-60 г/м^2 на слабозамулених пісках і до 1,4-2,6 кг/м^2 в заростях вищих водних рослин.

Крім заростаючих і незаростаючих ділянок мілководь вівіпаріди заселяють верхні ділянки водойм також мули глибоководних зон – колишні русла річок з глибинами до 3-7 м, досягаючи іноді досить значної чисельності – до 700-800 екз/м^2.

Тож з вище вказаного можна зробити висновок, що щільність популяцій цих двох видів і їх біотопний розподіл суттєво відрізняються один від одного.